

Дата: 05.11.2024р-б

Клас: 10 клас

Предмет: Історія України

Завдання:

- Кримське ханство поміж двох імперій
- Відповіді на запитання на ст. 130

- Ліквідація Кримського ханства
- Відповіді на запитання на ст. 131

## 38. Включення Кримського ханства та Північного Причорномор'я до складу Російської імперії

Упродовж уроку дослідіть причини та наслідки включення до Росії Кримського ханства та Північного Причорномор'я



*Згадайте, що впливало на зовнішню політику Кримського ханства. Як ви розумієте значення поняття «колонізація»? Чи пам'ятаєте ви, що від 1478 року Кримське ханство було васалом Османської імперії? Що вам про це відомо?*

### 1. Кримське ханство поміж двох імперій

У другій половині XVIII століття загострилася боротьба між Російською та Османською імперіями за контроль над Чорним морем, і його північним узбережжям. У результаті війни між обома імперіями, яка тривала упродовж 1768–1774 років, було підписано вигідний для Російської держави Кючук-Кайнарджійський мирний договір.

Згідно Кючук-Кайнарджійського договору 1774 року, Російська імперія отримала землі між Дніпром та Південним Бугом, кілька османських фортець, набула права безперешкодного плавання російських кораблів по Чорному морю. Окрім того, за наполяганням Катерини II, Кримське ханство було визнано незалежним, хоч насправді потрапило під пильний російський контроль.

Кримські татари не бажали миритися з такою російською опікою, тож невдовзі відмовилися від неї. У відповідь, на територію Криму відразу були введені російські війська. Прикриваючись гаслом допомоги братам-християнам, протягом 1778–1779 років Катерина II організувала відселення вірмен та греків з Криму. Це завдало відчутного удару по скарбниці ханства, адже саме вірмени і греки були основними платниками податків.



*Вірменки та вірмени (греки та вірмени склали найбільші християнські громади Криму)*



1. Чим закінчилася війна між Російською та Османською імперіями?
2. Що передбачав Кючук-Кайнарджійський мирний договір 1774 року?
3. Які події відбувалися в Криму в 1778–1779 роках?



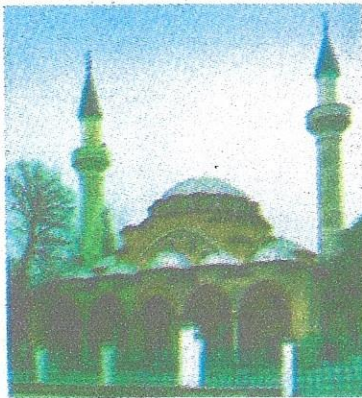
Зі звернення християнського населення до кримського хана (1778 рік)  
«Ми ... ханом і вітчизною своєю задоволені; від предків своїх платимо данину ... (ханові), і хоч шаблями нас рубати будуть, то ми все-

такі нікуди не підемо. ... Ми слуги ваші й піддані триста років, ... і ніколи від вас образ не бачили. Нині ж нас хочуть звідси вивести. ... просимо (нас) від такої впасти позбавити, за що за вас Бога молити будемо».

1. Чи дійсно християни Криму хотіли звідти переселитися? Відповідь аргументуйте цитатами.

## 2. Ліквідація Кримського ханства

1783 року Катерина II силоміць приєднала Крим до своєї імперії. Півострів окупували російські війська. Всі мешканці Криму, які залишилися, отримали російське підданство. Однак значна частина кримських татар переселилася у володіння Османської імперії. Тим часом на їхній же батьківщині кримських татар витіснили на неродючі землі, а краєві угіддя віддавали російським дворянам. Почалася русифікація краю. Кримськотатарські школи замінено російськими, одні мечеті замінювали на церкви, а інші нищили. Мусульманське населення Криму скоротилося вдвічі.



Мечеть Джума-Джамі.  
Євпаторія, Крим.  
Світлина

Наступна війна між Російською та Османською імперіями в 1787–1791 роках закінчилася Ясським мирним договором. Згідно з ним, до Російської імперії відійшли території між Південним Бугом та Дністром, Османська імперія визнала приєднання Криму до російських володінь. Таким чином, внаслідок двох воєн Північне Причорномор'я та Крим увійшли до складу Російської імперії.

Українські землі були найближчим тилом російської армії, тож словна відчули тягар війни. Вони постачали людські та матеріальні ресурси. Зокрема, у війні 1768–1774 років брали участь близько 10 тисяч козаків Нової Січі, а в 1787–1791 роках — 12-тисячне Військо вірних козаків. З місцевого населення формувалися полки. Українці під примусом і, часто безкоштовно, постачали армію продовольством, боєприпасами, зброєю. Неодноразово копоти на російські «воєнні потреби» вилучали в українців. До прикладу, на війну 1768–1774 років з Малоросійського скарбу було взято близько 300 тисяч рублів (за 1 рубль можна було придбати 19 кг хліба). Окрім того, українців залучали до будівництва мостів, переправ, фортець.

1. Коли було приєднано Крим до Російської імперії?
2. Якими були умови Ясського мирного договору 1791 року?
3. Як були пов'язані українці з війнами між Російською та Османською імперіями?